

7.10.2022
FREDAGSSERIEN²
MUSIKHUSET KL 19.00

ELIM CHAN
DIRIGENT

OLLI MUSTONEN
PIANO

Unsuik Chin:
Subito con forza

5 min

15

Sergei Rachmaninov:
Paganinirapsodi op. 43

22 min

I

Allegro vivace

1: *(Precedente)*

Teema: *L'istesso tempo*

2: *L'istesso tempo*

3: *L'istesso tempo*

4: *Più vivo*

5: *Tempo precedente*

6: *L'istesso tempo*

7: *Meno mosso, a tempo moderato*

8: *Tempo I*

9: *L'istesso tempo*

10: *L'istesso tempo*

II

- 11: *Moderato*
- 12: *Tempo di minuetto*
- 13: *Allegro*
- 14: *L'istesso tempo*
- 15: *Più vivo scherzando*
- 16: *Allegretto*
- 17: *(Allegretto)*
- 18: *Andante cantabile*

III

- 19: *A tempo vivace*
- 20: *Un poco più vivo*
- 21: *Un poco più vivo*
- 22: *Marziale. Un poco più vivo (Alla breve)*
- 23: *L'istesso tempo*
- 24: *A tempo un poco meno mosso*

16

PAUS 20 MIN

Béla Bartók:
Konsert för orkester f-moll

36 min

- 1. *Introduzione*
- 2. *Giucoco delle coppie*
- 3. *Elegia*
- 4. *Intermezzo interrotto*
- 5. *Finale (presto)*

KAMMARMUSIK I SENA KVÄLLEN börjar i Konsertsalen efter en paus på ca 10 minuter.
Publiken ombeds ta plats på parketten för att lyssna till kammarmusiken. Platserna är
onummerade.

Olli Mustonen:
Pianokvintett

22 min

1. *Drammatico e passionato*
2. *Quasi una passacaglia (Andantino)*
3. *Finale (Misterioso)*

Olli Mustonen, piano
Petri Aarnio, violin
Salla Savolainen, violin
Albert Papp, violin
Mikko Ivars, cello

17

Paus ca kl. 19.40. Konserten slutar ca kl. 20.55.
Den sena kammarmusiken slutar ca kl. 21.35. Sänds direkt i Yle Radio 1 och
på Yle Arenan samt med fördröjning kl. 20 på Yle Tema & Fem.

UNSUK CHIN: SUBITO CON FORZA

Nu mera i Berlin bosatta koreanskan Unsuk Chin (f. 1961) hör till de mest uppskattade tonsättarna i vår tid. Hon har tidigare besökt Finland bl.a. som gästtonsättare vid Musica Nova i Helsingfors 1999 och sommaren 2023 svarade hon för den konstnärliga planeringen av Avantis sommarmusik i Borgå.

Subito con forza är en kort uvertyr av Chin som hon skrev år 2020 till firandet av Beethovens 250-årsjubileum. Impulsen kom från den döve kompositörens konversationsböcker och speciellt från frasen: "Dur och moll. Jag är en vinnare".

Chin har inspirerats av de enorma kontrasterna i Beethovens musik från vulkaniska utbrott till stillastående frid. Kontrasterna har huvudrollen i *Subito con forza*, vars första fortestet tar sats utgående från Beethovens uvertyr *Coriolan* för att sedan försvinna i tystnad. I luften flyger därefter beethovenska gester, dundrande proklamationer, lekfulla figurer, rofylldhet med djupa andetag och glimtar av skönhet.

18

SERGEJ RACHMANINOV: RAPSDI ÖVER ETT TEMA AV PAGANINI OP. 43

Sergej Rachmaninov (1873–1943) komponerade sin *Rapsodi op. 43 över ett tema av Paganini* i Schweiz år 1934. I det skedet hade han anammat den kosmopolitiska inställning som kännetecknade hans sena produktion. Det slaviska vemodet fanns kvar men den individcentrerade sentimentaliteten fick ge vika.

Av Paganinis demoniskt virtuosa kapri-ser för soloviolin hade den sista inspirerat flera andra kompositör före Rachmaninov. Med sin stora variationsrapsodi ville han som sin tids största pianovirtuos skriva sitt testamente. Trots verkets hisnande krav på virtuositet ligger tyngdpunkten på musikens poetiska innehåll samt dess konsert-erande spänning. Verkets 24 variationer är fördelade på tre avsnitt av vilka de yttersta

går i a-moll, medan det långsamma mellersta avsnittet (variationerna nr 11 – 18) äventyrar i olika tonarter.

Många av variationerna är korta med en speltid på under en minut. I sjunde variationen (*Meno mosso*, a tempo moderato) smusslar pianot in ett viktigt sidotema, en domedagsmelodi (*Dies irae*) som Rachmaninov ofta använde sig av och vars dystra gestalt har en biroll i variationerna.

Den sista variationen (nr 24) med sina breda grepp var en skrämmande utmaning vid uruppförandet också för kompositören, som blev tvungen att stärka nerverna med *crème de menthe*. I slutkulmen går Paganini och *Dies irae*-temat samman och låter det dundra festligt.

BÉLA BARTÓK: KONSERT FÖR ORKESTER

Béla Bartóks (1881–1945) konsert för orkester är tonsättarens symbios av modernistiska och folkloristiska idéer. Han gör även ett sammandrag av olika tendenser inom den europeiska modernismen: Alban Bergs expressionism och Paul Hindemiths kontrapunkt.

Första satsen är en sonatform som introducerar skenbart oförsonliga element. Det motiv för låga stråkar som inleder första satsens långsamma introduktion är bekant i den ungerska folkmusiken. En flöjt och en trumpet presenterar ett melodiskt tema, som får passionerat utlopp i stråkarna och startar huvuddelen (*Allegro vivace*) som har bulgarisk rytm.

I *Allegro*avsnittet utsätts både huvudtemat och det statiska sidotemat för kontinuerlig variation enligt folkmusikalisk praxis. I återtagningen skakas materialet om igen i annan ordning och satsen avslutas av blecket med en basunreplik som blivit ett slags motto.

Andra satsen är en "parens lek", där lilla trumman annonserar en rad blåsarpar – fagotter i små sexter, oboer i små terser, klarinetter i septimer, flöjter i kvinter och

trumpeter i sekunder – som varierar på det muntra rallyt från Balkan. Efter en festlig bleckkoral återupptar blåsarduorna sin glada parad.

Elegin börjar med lån från första satsens introduktion. En tragedi som gömmts i ett typiskt bartokskt nattlandskap dyker upp i stråkarna. Efter dessa beklämmande toner återgår musiken till stämningen i början.

I det "avbrutna intermezzot" hörs först folkmelodier och ett sjungande tema för viola. Det ungerska svärmeriet avbryts av en vacklande klarinett som försöker pracka på en marschmelodi från Leningradsymfonin men blecket skrattar bort den från scenen.

En bastant bleckfanfar startar den virtuosa finalen. Korta danskompositioner och kanonarrangemang flyger omkring i 2/4-rytm och sprudlar av liv och humor och teknisk virtuositet. Efter en dunkel avmattning klämmer livsbejakande krafter fram verkets avslutande coda.

Antti Häyrynen

KAMMARMUSIK I SENA KVÄLLEN

OLLI MUSTONEN: PIANOKVINTETT

Olli Mustonen (f. 1967) är måhända fortfarande mera känd som pianist än som kompositör, men hans kompositioner har under senare år väckt allt större uppmärksamhet. Mustonens verk har man beskrivit som en stilriktning, som betonar disciplin, klarhet, upprepning och symmetri.

Mustonen är också intresserad av anomalier och ambivalens, avvikelser från reglerna och mångtydighet. Det resulterar ofta i en kombination av intellektuell skärpa och visionär mystik.

Pianokvintetten är tresatsig och kom till år 2015. Den uruppfördes i Bryssel 2018. Så här beskriver Mustonen själv sitt verk:

”Första satsen i min pianokvintett är full av drama och passion. Dess stämning är besläktad med min andra symfoni, Johannes Angelos. Andra satsen är en svit bestående av polyfona variationer i en form som påminner om en passacaglia. Det är som om musiken hypnotiserats av ett tema bestående av ett tio toners kromatiskt kluster. I början av sista satsen börjar material från de föregående satserna komma tillbaka, men nu på ett mystiskt, osammanhängande sätt. Stråkarna finner ny musik som liknar en fragmenterad hymn. Snabba trioler dyker upp och musiken går mot ett glatt och extatiskt slut.”

Antti Häyrynen

ELIM CHAN

Elim Chan hör för närvarande till de mest intressanta unga dirigenterna. Hon slog igenom internationellt, då hon som första kvinnliga tävlande tog segern i dirigent-tävlingen Donatella Flick i London i december 2014. Hon har sedan år 2018 varit första gästdirigent för Royal Scottish National Orchestra och sedan 2019 chefsdirigent för Antwerpens symfoniorkester. Som en del av priset i tävlingen Donatella Flick fick hon fungera som assisterande dirigent för Londons symfoniorkester under säsongen 2015–16. Chan antogs till Los Angeles-filharmonikernas program Dudamel Fellowship för säsongen 2016–2017. Under spelåret 2017–18 var hon chefsdirigent för Norrlandsoperan.

Chans karriär har avancerat snabbt och under de allra senaste åren har hon uppträtt med bl.a. Concertgebouworkesteren i Amsterdam, Los Angeles filharmoniker, Torontos symfoniorkester, Deutsches Symphonie-Orchester Berlin samt i sin hemstad Hong Kong som dirigent för filharmonikerna. Utöver sin centrala repertoar dirigerar hon också en hel del ny musik.

21

OLLI MUSTONEN

Olli Mustonen har i sin musikerkarriär på ett övergripande sätt kombinerat sina insatser pianist, dirigent och kompositör. Han har ofta uppträtt på olika håll i världen så att han axlat både pianistens och dirigentens uppgifter. I januari 2021 inledde han en treårsperiod som konstnärlig ledare för Åbo filharmoniska orkester.

Mustonen har uppträtt som solist med många av de mest prestigefulla orkestrarna såsom filharmonikerna i Berlin, New York och Los Angeles, Concertgebouworkesteren i Amsterdam, de stora orkestrarna i London och Mariinskijs orkester i S:t Petersburg.

Som pianist har Mustonen gjort tiotals inspelningar för olika skivbolag. Hans inspelningar av Sjostakovitjs och Alkans preludier (1991) fick Edison och Gram-

mophone Award. Som solopianist har han även spelat in musik av bland andra Tjajkovskij, Rachmaninov, Sibelius och Prokofjev. Med Tapiola Sinfonietta har han gjort en komplett inspelning av Beethovens pianokonsert, som han även dirigerade själv. Prokofjevs pianokonsert har han spelat in med RSO under Hannu Lintus ledning.

Som dirigent debuterade Mustonen 1991 och utöver inhemska orkestrar har han även dirigerat ett flertal orkestrar på olika håll i världen.